



LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLORNA I KRISTINESTAD

Uppdaterad 2025 – Kristinestad

Godkänd i finskspråkiga utbildningsnämnden 26.8.2025 §78

Godkänd i svenskspråkiga utbildningsnämnden 28.8.2025 §64



Innehållsförteckning

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen	3
1.1 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan	3
1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den	3
1.3 Centrala beslut i den lokala läroplanen	4
1.4 Information kring läroplan	5
2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål	5
2.1 Förpliktelser som styr undervisningen	5
2.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden	7
2.3 Värdegrunden	8
2.4 Synen på lärande	9
2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen	11
3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen	15
3.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen	15
3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen	17
3.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna	18
4. Principer för förskoleundervisningen	19
4.1 Mångsidiga arbetssätt	19
4.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet	20
4.3 Gemensamma mål för undervisningen och lärområden	21
4.4 Preciseringar gällande språk och kultur	28
5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning	28
5.1 Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning	28
5.1.1. Principer för att ordna stöd	29
5.1.2 Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från försöksundervisningen till den grundläggande utbildningen	30
5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödförmer	31
5.3 Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana	33
6. Elevvård	44
7. Bilagor	44

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.1 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om grundläggande utbildning, utifrån vilken den lokala läroplanen för förskoleundervisningen ska utarbetas och förskoleundervisningen genomföras. Beredningen av läroplansgrunderna regleras främst av lagen och förordningen om grundläggande utbildning och av statsrådets förordning som fastställer målen för förskoleundervisningen.

Syftet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan är att främja att en högklassig och enhetlig förskoleundervisning förverkligas i hela landet. Utgångspunkt för revideringen av grunderna är de utmaningar som förändringarna i barnens uppväxtmiljö och förskolans verksamhetsmiljö ställer i dag och i framtiden. Grunderna har beretts i brett samarbete utgående från de senaste resultaten från forskning och utvecklingsarbete.

I grunderna för läroplanen fastställs målen och det centrala innehållet i förskoleundervisningen, samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolan samt principerna för elevvård och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet. Förskoleundervisningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran, där målen inom olika delområden är relaterade till varandra och formar grunden för verksamhetskulturen. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller därför också texter som klargör målen för förskoleundervisningen.

Avvikande från lagarna som reglerar förskoleundervisningen används i grunderna för förskoleundervisningens läroplan benämningen barn i stället för elev, stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång, och elevvård i stället för termen elevhälsa som används i lagen om elev- och studerandevård.

1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

De lokala delarna som gäller Kristinestad är markerade med kursiverad text.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan för förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande.

Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskole enheter eller verksamhetsställen för förskoleundervisning. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska utbildningsanordnaren beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har ett barn som deltar i förskoleundervisning rätt att varje dag i förskolan få undervisning enligt läroplanen samt sådan handledning och sådant stöd som förutsätts för en gynnsam utveckling och inlärning. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i förskolan följa den läroplan som utbildningsanordnaren fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också de individuella planer som anknyter till stöd för barnets växande och lärande ska utarbetas utgående från den gemensammaläroplanen. Också den plan för genomförande av barnspecifikt stöd som anknyter till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen ska utarbetas i enlighet med kapitel 5.

Utbildningsanordnaren har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen¹⁵ är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och läsårsplanen som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. Utöver den information som utbildningsanordnaren och förskole enheterna eller verksamhetsställena för förskoleundervisning tar fram kan även resultaten av nationella utvärderingar och utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen.

Den lokala läroplanen för Kristinestad har utarbetats av chefen för småbarnspedagogik, daghemsföreståndarna, speciallärarna inom småbarnspedagogik och förskolelärarna, den är gemensam för alla förskole enheter. Planen finns att tillgå på svenska och finska. Varje enhet har möjlighet att anpassa läroplanen så att den bäst passar in i verksamheten och gör årligen upp en mera detaljerad läsårsplan för sin egen verksamhet. Läsårsplanen uppdateras och utvecklas genom fortlöpande utvecklingssamtal och vid andra tillfällen under året tillsammans med barnen, vårdnadshavarna och personalen på förskolan. I samband med utvärderingen och den respons den ger ser man över förskolans arbetssätt och lärmiljö.

Kristinestad använder de allmänna grunderna för förskoleundervisning som bas och i den lokala delen betonas det som vi vill sträva till i Kristinestad. Strukturen är densamma som i läroplansgrunderna. Den färdiga läroplanen publiceras på Kristinestad stads hemsida och finns till påseende i pappersform på varje förskola.

Inför förskole starten får varje förskolenhet ta del av planen som görs upp för varje enskilt barn inom småbarnspedagogiken.

Övriga samarbetspartners är bl.a. den kompletterande småbarnspedagogiken, skolans morgon- och eftermiddagsverksamheten, småbarnspedagogik, biblioteken, församling och lokala föreningar. Motionrådgivare, kulturverksamhet (kultur och fritid).

<https://www.kristinestad.fi/utbildning-och-smabarnspedagogik/smabarnspedagogik/forskoleundervisning>

1.3 Centrala beslut i den lokala läroplanen

Denna läroplan fungerar som läroplan för både finska och svenska förskolor i Kristinestad. Förskoleundervisningen i Kristinestad hör till småbarnspedagogiken och ordnas integrerat på daghemmet eller på egna enheter.

Kristinestad är en tvåspråkig stad, och vi vill lyfta fram vikten av samarbete över språkgränserna för att skapa förståelse och en positiv inställning till tvåspråkighet. Vårt mål är att ge barnen möjlighet att utveckla ömsesidig respekt och en öppenhet för kulturell mångfald.

Inom småbarnspedagogiken i Kristinestad ses tvåspråkighet som en rikedom. Att främja tvåspråkighet är en del av all vår verksamhet. Vi arbetar aktivt för att skapa goda relationer mellan språkgrupperna och ett positivt samhällsklimat. Vi vill väcka intresse att kommunicera på det andra inhemska språket. Vi uppmuntrar barnen till rörelse och skapar lärmiljöer som inspirerar till fysisk aktivitet. Barnen får även möjlighet att bekanta sig med och smaka på en hälsosam och varierad kost. Cittaslow-konceptet är en naturlig del av vardagen i förskolan. Vi tar tillvara på närmiljön och lyfter fram betydelsen av lantbruk och närproducerade produkter. Dessutom stöder vi barnen i att utveckla sina sociala och emotionella färdigheter för att skapa trygghet och acceptans i gruppen.

I Kristinestad erbjuder vi också förberedande förskoleundervisning för nyanlända.

1.4 Information kring läroplan

Förskoleundervisningens läroplan kan läsas på Kristinestad stads hemsida, under småbarnspedagogik. Den årliga läsårsplanen finns i pappersversion i varje förskolegrupp.

Planen presenteras av förskoleläraren på första föräldramötet på höstterminen.

2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade, experimentera och att lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i mångsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande och välbefinnande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten ska planeras utgående från barnets perspektiv. Verksamheten har som uppgift att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt principer om inkludering. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, icke-diskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av förskoleundervisningen som helhet. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter. Barnet har rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning (kapitel 5).

2.1 Förpliktelser som styr undervisningen

Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, lagen om elev- och studerandevård samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. På förskoleundervisning som ordnas på daghem eller i familjedaghem tillämpas dessutom vad som föreskrivs i lagen om småbarnspedagogik och i statsrådets förordning med stöd av den. Om barnet utöver förskoleundervisningen deltar i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen, styrlagen om småbarnspedagogik anordnandet av småbarnspedagogiken.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om förskoleundervisning ska barnets bästa i första hand beaktas. Då undervisningen ordnas ska också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa beaktas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling diskrimineringslagen, jämställdhetslagen, Europakonventionen om mänskliga rättigheter, FN:s konvention om barnets rättigheter, FN:s konvention om handikappades rättigheter, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter och FN:s globala mål för hållbar utveckling. Förskoleundervisningen regleras också av förvaltningslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes

person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling, jämställdhetslagen, Europakonventionen om mänskliga rättigheter och FN:s konvention om barnets rättigheter.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår och ska ges under minst 700 timmar. För ett barn som fått ett beslut om förlängd läroplikt (i kraft till och med den 31 juli 2026) beskrivs alternativen för hur förskoleundervisningen kan genomföras i kapitel 5.5.1 a. För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt (träder i kraft den 1 augusti 2026) beskrivs alternativen för hur förskoleundervisningen kan genomföras i kapitel 5.5.1 b. När förskoleundervisningen ordnas ska man beakta att barn som deltar i förskoleundervisning även har rätt att delta i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen ska ordnas och utvecklas i enlighet med inkluderande principer. Då barnet inom ramen för småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande iaktas för småbarnspedagogikens del lagen om småbarnspedagogik och grunderna för planen för småbarnspedagogik.

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Hela personalen inom förskoleundervisningen ansvarar för att förskoleundervisningen genomförs systematiskt. Förskoleundervisningen ska ta hänsyn till barnens språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

Barn i förberedande undervisning ges 900 timmar förskoleundervisning.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoldag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria. Barnen ska varje förskoldag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra.

Frågor i anknytning till trygghet och säkerhet beskrivs närmare i kapitlen 3 och 6. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt.

Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås. Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk.

I enlighet med ett beslut av utbildningsanordnaren kan ett barn delta i förskoleundervisning året innan den grundläggande utbildningen inleds, om det på basis av psykologiska och vid behov medicinska utredningar har fattats ett beslut om att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som föreskrivs. I kapitel 5.5 föreskrivs om inledande av den grundläggande utbildningen senare samt om annan avvikande ordnande av förskoleundervisning.

2.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtiden

För att underlätta övergången till skolan vill vi väcka barnens lust att lära och upptäcka nya saker. Vi strävar efter att bevara deras nyfikenhet och vidareutveckla redan inlärd färdigheter, samtidigt som vi uppmuntrar dem att använda alla sina sinnen i lärandet.

Det är viktigt att småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en konsekvent och kontinuerlig helhet med tanke på barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärtiden samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att stödja barnens utveckling, lärande och välbefinnande, ska övergångarna planeras och utvärderas i samarbete på det sätt som beskrivs i kapitel 3.3. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtid. Målet är att varje barns lärtid fortlöper smidigt från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på verksamhetsställena för förskoleundervisning och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsövergripande samarbete.

Förskoleundervisningen är en målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och lärande med barnet och barnets vårdnadshavare. Personalen inom förskoleundervisningen beaktar dessa behov och önskemål när undervisningen planeras och lärmiljöerna utvecklas. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga upplevelser av lärande och uppmuntrande respons. Under förskole tiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter.

Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med barnens intressen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och upptäcka nya intresseområden.

När barnet har börjat i förskoleundervisningen deltar barnet i all verksamhet, förutsatt att det inte är frågan om avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd (se kapitel 5). Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att barnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

2.3 Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för förskoleundervisningens läroplan baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter, lagen om grundläggande utbildning och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Principerna omfattar principen om inkludering och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras

VÄRDEGRUND för familjedagvårdare, daghem och förskolor i Kristinestad

Varje barn är unikt och värdefullt som det är och alla barn har rätt till en trygg barndom. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande som individer och som medlemmar i sin grupp. Barn har rätt att uttrycka sina tankar och åsikter. Barnen har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka och rätt till social gemenskap. Barnen har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker. Ingen form av mobbning, rasism eller våld får tillåtas. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen till hälsosamma levnadsvanor, utveckla emotionella färdigheter och estetiskt tänkande.

Mångfalden hos barn samt barnens olika sätt att agera och lära sig ska värdesättas. Samarbete mellan förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Personalen ska bemöta mångfalden av familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning.

Värdegrunden enligt barnen, personal och vårdnadshavare

Barnen	Personal	Vårdnadshavare
• Känna sig trygg • Skräpa inte ner • Städa efter sig • Experiment-hur saker fungerar olika • Hjälpa varandra • Inte göra andra illa • Säger förlåt • Lära sig bokstäver och siffror • Ge arbetsro • Lyssna på varandra och läraren • Vara i grupper • Få leka • Lära sig vänta på sin egen tur	• Alla skall vara delaktiga • Trygghetskänsla • Uttrycksförmåga • Emotionella kunskaper • Skolrutiner • Könneutralitet • Utveckla de sociala färdigheterna • Flexibilitet • Jämlikhet • Samarbete med hem • Respekt • Samarbete över språkgränser • Arbetsro	• Alla får vara med • Öva på det svenska/finska språket • Öva på sociala färdigheter • Lära sig leka och samarbeta • Koncentration • Ansvar över det egna • Lära sig följa regler • Respekt och hänsyn • Beakta olikheter, eleven som individ • Lära sig bokstäver och att läsa, räkna • Öka självkänslan • Röra på sig • Förberedelse inför skolan • Samarbete mellan skola och vårdnadshavare • Få vänner inför skolstart

2.4 Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet.

I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

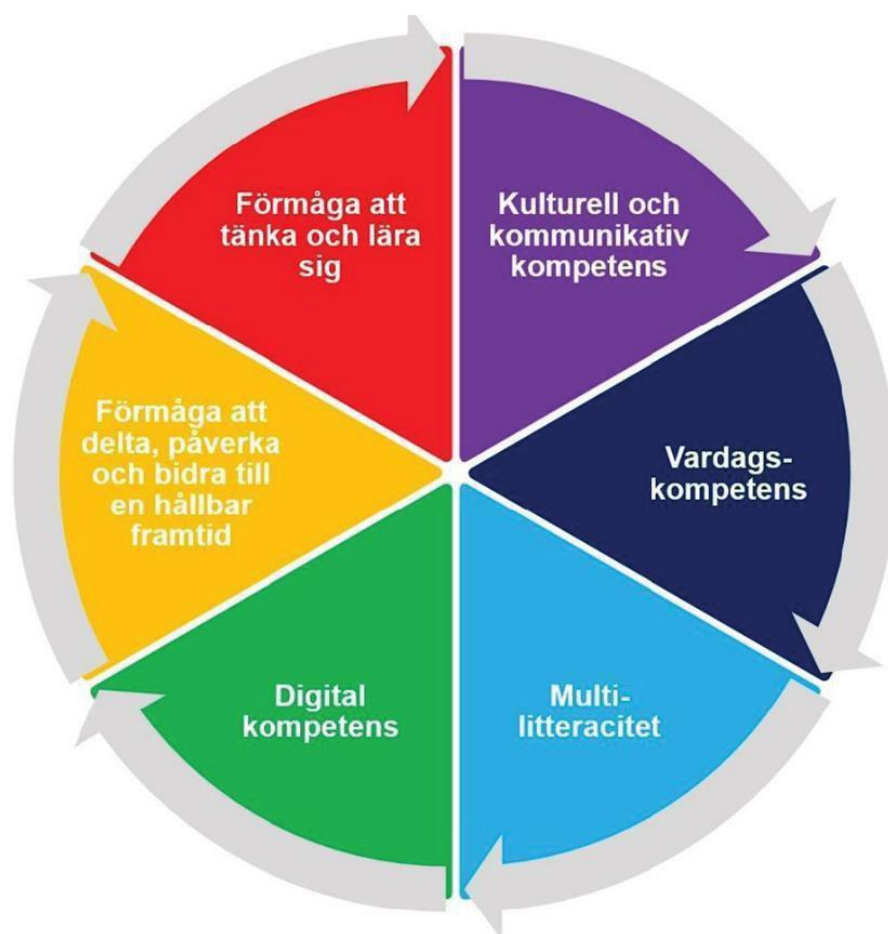
Kristinestad strävar till att ta vara på lekmiljön såväl inomhus som utomhus och betonar lekens betydelse i den dagliga verksamheten.

Har ni bara lekt idag?

Så är det lätt att man frågar när man kommer att hämta sina barn på förskolan. Då är det viktigt att komma ihåg att lek är barnets absolut viktigaste verktyg för att lära sig om livet. I lek ingår allt detta:

<i>Glädje</i>	<i>Språk</i>	<i>Kommunikation</i>
<i>Vänskap</i>	<i>Könsnormer</i>	<i>Uppmärksamhet</i>
<i>Planering</i>	<i>Regler och normer</i>	<i>Hänsyn</i>
<i>Kroppsuppfattning</i>	<i>Tankeverksamhet</i>	<i>Självständighet</i>
<i>Inlevelse</i>	<i>Grovmotorik</i>	<i>Frigörelse</i>
<i>Jämlikhet</i>	<i>Konfliktlösning</i>	<i>Iakttagande</i>
<i>Sinnesförmåga</i>	<i>Rumsuppfattning</i>	<i>Turtagande</i>
<i>Flexibilitet</i>	<i>Problemlösning</i>	<i>Samarbetsförmåga</i>
<i>Begreppsbildning</i>	<i>Identitet</i>	<i>Kreativitet</i>
<i>Finmotorik</i>	<i>Fantasi</i>	<i>Konsekvenser</i>
<i>Koncentration</i>	<i>Trygghet</i>	<i>Förmåga att förstå olika sammanhang</i>

2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen



Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika kunskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetssätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur

barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande.

Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig rörelse och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Verksamheten dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Positiv uppmuntran.*
- *Det viktigaste är inte att lyckas, utan att våga försöka sig på nya saker. Genom att utmana sig lär man sig och växer.*
- *Vi säger till barnen vad de får göra, i stället för att säga det som de inte får göra (t.ex. "vi går inne, springer ute").*
- *Genom att ställa öppna frågor.*
- *Genom att fokusera på det egna lärandet inte jämförelse med varandra.*

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Presentera varandras kulturer.*
- *Ha temadagar om olika kulturer.*
- *Stöda barnen att lösa konflikter själva.*
- *Samarbeta i gruppen i olika konstellationer.*

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil.

Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig fysisk aktivitet som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen provar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Uppmuntra till självständighet i vardagliga situationer som påklädning, hygien, matsituation.*
- *Vi finns som stöd vid matsituationerna, uppmuntrar till att smaka.*
- *Ta hand om sina egna kläder och saker och ta vara på förskolans saker.*
- *Vi använder vår närmiljö för att skapa rörelseglädje och erbjuder varierande aktiviteter som följer årstidernas möjligheter.*
- *Vi tränar kontinuerligt på trafikvandring, utflykter.*

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Sagostunder på olika sätt (boksamtal, sagor med rekvisita).*
- *Synliga texter och bilder i lärmiljöerna.*
- *Dramatisering.*

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet.

Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens. Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Låta barn bekanta sig med lärplatta.*
- *Använda appar i pedagogiskt och utvecklande syfte.*
- *Låta barn använda apparaterna som finns.*
- *Barnen får tillsammans med en pedagog dokumentera sitt lärande digitalt.*

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskoleundervisningens personal och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

Vi strävar till att stöda kompetensen på följande sätt:

- *Låta barn fråga och fundera, ta reda på saker tillsammans.*
- *Barnen ska få komma med idéer och påverka miljön på förskolan.*
- *Barnen görs delaktiga i hur vi lever hållbart.*
- *Demokratiskt tänkande genom att rösta om vilken saga osv.*
- *Genom smågruppsindelning tillåts alla få ordet.*

Förskoleundervisningen i Kristinestad syftar till att uppmuntra och stödja barnen i att utveckla sin förmåga att tänka och lära. Vi vill stärka deras tilltro till sitt eget kunnande och ge dem möjlighet att respektera olikheter. Barnen får vara delaktiga i en lärmiljö där hänsyn och respekt är en naturlig del av vardagen.

3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspillet inom förskole gemenskapen. Utbildningsanordnaren och de personer som leder förskoleundervisningen ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen på de olika verksamhetsställena för förskoleundervisning. Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande förskoleundervisning där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet inom förskoleundervisningen.

3.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen har en central betydelse för hur undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, barnens delaktighet, jämlikhet och förskoleundervisningen som helhet förverkligas. Verksamhetskulturen inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. Verksamhetskulturen inbegriper all verksamhet inom förskoleundervisningen, som till exempel ordnandet av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen, utvärderingen av pedagogiken och tryggheten och säkerheten i lärmiljöerna.

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringssätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringssätten. Utbildningsordnaren och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

I Kristinestad är vi medvetna om verksamhetskulturens betydelse och personalens ansvar för att utveckla den. Vi vet att personalens förhållningssätt och agerande har en avgörande inverkan på barnen. Vårt mål är att varje barn ska lära sig att acceptera och respektera sig själv, andra och sin omgivning. Vi ser olikheter som en styrka och värnar om en trygg lärmiljö.

Utvärdering sker kontinuerligt och naturligt i vardagen, både tillsammans med pedagogerna och i lek och samspel med andra barn. Barn med annan språklig och kulturell bakgrund får möjlighet till förberedande undervisning utöver den ordinarie förskoleundervisningen. Den vuxnes roll är central – både i samarbetet med kollegor och i mötet med barnen.

- *Verksamhetskulturen formas av både medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga faktorer.*

- *Verksamhetskulturen blir synlig i de gemensamma förfaringssätten och i hur värdegrunden och helhetsundervisningen konkretiseras. De vuxnas sätt att agera överförs till barnen, som tillägnar sig förskolans värden, attityder och vanor.*
- *All verksamhet i förskoleundervisningen ska utformas så att den stödjer målen för växande och lärande.*
- *En förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen är en öppen, interaktiv diskussion där alla är delaktiga och där man uppskattar varandra och skapar förtroende för varandra.*

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva läroupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen som de behöver och ta del av sådana undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja språklig och kulturell mångfald, öppen kommunikation samt utveckling av kollaborativa arbetssätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. I en språkmedveten förskoleundervisning ska man stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskole gemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan kryddas med olika evenemang, utflykter och fester. Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska

återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer. Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhets principer och planer som beskrivs i kapitel 6 om elevvård följas.

3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen i enlighet med inkluderande principer.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas.

Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhets betonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

- *Lärmiljöerna, som utgör ett helhetsbetonat lärlandskap, ska vara trygga och hälsosamma och utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga. De ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter och uppmuntra till aktivt, kollaborativt och självständigt tänkande. Lärmiljön ska också beakta möjligheten till lugn och ro. Inom förskoleundervisningen behöver barnet få vara barn.*
- *Lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön används som lärmiljöer. Lärmiljöerna ska innehålla material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande. Barnens idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Deras möjlighet att påverka och utveckla sin lärmiljö ska vara en naturlig del av vardagen i förskolan. Detta gör att barnen känner sig betydelsefulla och delaktiga.*

- Informations- och kommunikationsteknik ska tillämpas på ett ändamålsenligt sätt. Det är också viktigt att ta vara på de möjligheter som olika samarbetspartners som kultur-, idrotts- och biblioteksväsendet erbjuder.
- Lärmiljöerna utformas utgående från barnens idéer.

3.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av utbildningsanordnaren.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärtigen. För att stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisning ska undervisnings- och stöd metoderna vara enhetliga. Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta med personalen inom social- och hälsovården för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan förskoleundervisningens personal och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga.

Samarbete med vårdnadshavarna

Utbildningsanordnaren ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskoleundervisningens personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskole dag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Personalen inom förskoleundervisningen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens utveckling och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för att utvecklas och lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Utbildningsanordnaren ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens utveckling, lärande och välbefinnande. Information som är nödvändig för att ordna undervisningen, stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen samt elevvården överförs när barnet övergår från ett verksamhetsställe till ett annat eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets utveckling och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

I Kristinestad strävar vi efter att göra barnets lärtig så enhetlig som möjligt. Med vårdnadshavarens samtycke kan förskolepersonalen ta del av barnets plan för småbarnspedagogik innan förskolestarten. På våren hålls ett överföringsmöte tillsammans med personalen inom småbarnspedagogiken, och samarbetet med barnet och vårdnadshavarna inleds redan då. Under våren får barnet och vårdnadshavarna också bekanta sig med den kommande förskolan.

I mitten av höstterminen görs en individuell plan för lärande för varje barn. Planen används som stöd i utvecklingssamtal med barnet och vårdnadshavarna. En öppen och ömsesidig kontakt är viktig för ett gott samarbete och för att skapa en trygg lärmiljö.

Vid behov har barnet under förskoleåret tillgång till barnrådgivningens och skolkuratorns tjänster. Under vårterminen hålls ett överföringsmöte med den blivande klassläraren, och i slutet av terminen får barnet bekanta sig med sin kommande skola under en skoldag. Vårdnadshavarna ges möjlighet att utvärdera verksamheten minst en gång per läsår.

4. Principer för förskoleundervisningen

4.1 Mångsidiga arbetssätt

En mångsidig helhetsbaserad inläring i en trygg och berikande miljö, där barnen är delaktiga i planering och utförande, är viktig för oss i Kristinestad. Vi vill väcka barnens intresse för att lära sig nya saker, att bibehålla nyfikenheten på lärandet och att använda sig av olika metoder vid inläring. Vår målsättning är att göra övergången till skolan så smidig som möjlig. Utvärdering och utvecklandet av arbetssätten sker fortlopande och spontant i vardagen via diskussioner med barnet och vårdnadshavare.

Vi betonar leken som ett av de viktigaste arbetssätten i förskoleundervisningen. Genom lek tränar barnet nya färdigheter, lär sig gestalta världen, lär sig hantera sina känslor, träna kommunikation, logiskt tänkande m.m. Leken möjliggör användandet av alla sinnen. Barnet behöver ges tillfälle att leka på egna villkor i en lärmiljö som är motiverande och pedagogisk.

4.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns utveckling, lärande och välbefinnande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evalueringsslutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga personalen inom förskoleundervisningen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Läraren ska följa upp varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och utvärderingen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen och lärmiljöerna. Eventuellt stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning inkluderas som en del av utvärderingen.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och lärande. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärstig, utgör en del av förmågan att lära sig.

I Kristinestad strävar vi till att ha en utvärderingskultur som gör barnet delaktigt i utvärderingen av sitt eget lärande. Inlärningsprocessen har en stor betydelse i barnets lärande och varje barn är unikt. Varje barn behöver få känna trygghet och glädje i sina framsteg och motiveras till inläring. Det är viktigt med en kontinuerlig och mångsidig utvärdering som motiverar barnet till vidare inläring och skapar en positiv jag bild.

I samråd med familjen gör man upp barnets plan för förskoleåret. Blanketten är gemensamt för alla förskolor i Kristinestad. Planen utvärderas och uppdateras vid utvecklingssamtal tillsammans med vårdnadshavare. Utvecklingssamtal används för att tillsammans kunna stöda barnets färdigheter. Med vårdnadshavarens samtycke överförs planen och eventuella dokument gällande barnet till skolan.

När läsåret avslutas ges barnen ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen.

I intyget antecknas vem som ordnat förskoleundervisningen, förskolans namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På intygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen

fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

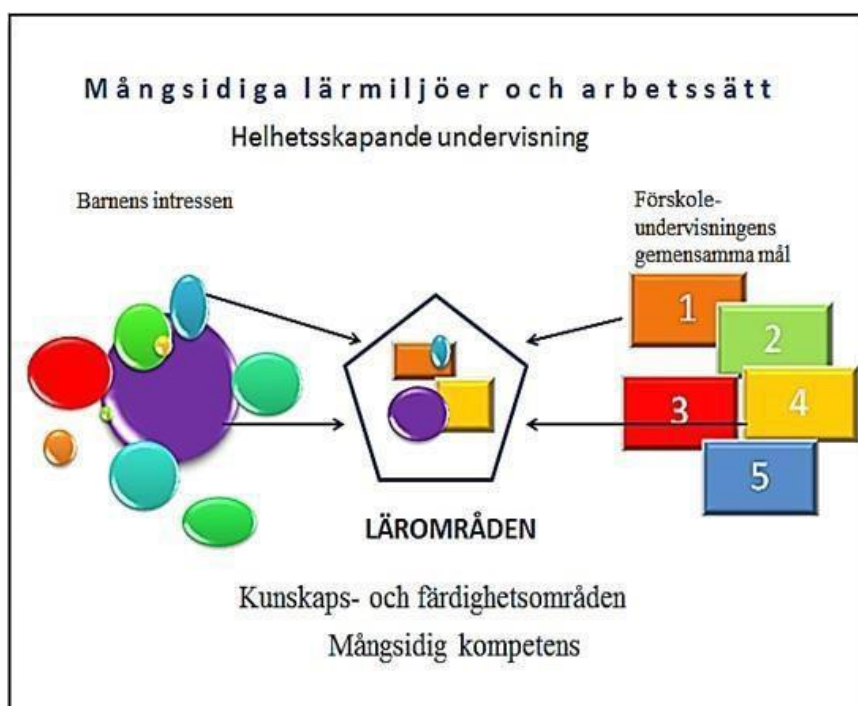
4.3 Gemensamma mål för undervisningen och lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetsskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets utveckling och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Undervisningen och undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras enligt gruppens behov. Barnen ska ges stöd på ett förebyggande och systematiskt sätt.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem helheter. Varje helhet innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. När man skapar förskoleundervisningens lärområden ska målen och innehållet i helheterna kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

Lärområdena är



1. Mina många uttrycksformer
2. Språkets rika värld
3. Jag och vår gemenskap
4. Jag utforskar min omgivning
5. Jag växer och utvecklas

Mina många uttrycksformer

Barnens förutsättningar för lärande sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

I förskoleundervisningen i Kristinestad är musik- och andra konstupplevelser en viktig del av barnets utveckling av emotionella färdigheter och kunskaper. Barnet ges möjligheter att uppleva kultur och njuta av kultur. Upplevelserna diskuteras med barnet. Barnet vägleds till att uppskatta sitt eget och andras arbete.

Barnet uppmuntras att uttrycka sina tankar och känslor med hjälp av ord och drama.

Barnet ges möjlighet att bekanta sig med det egna kulturarvet. Barnet vägleds att värdesätta och bevara naturens och den byggda miljöns samt omgivningens estetiska och kulturella värden.

Barnet uppmuntras till att uttrycka sig mångsidigt i samband med olika lekar och temahelheter.

Musik

I förundervisningen betonas upplevelsen av musik tillsammans med andra. Målsättningen är att förstärka barnets intresse för och förhållande till musik. Musikverksamheten i förundervisningen är mångsidig och påverkar flera sinnen.

Centrala mål

- Fokusera på musiken och de mångsidiga upplevelser den erbjuder.
- Värna om kulturtraditionen.
- Bekanta sig med instrument och deras användning.
- Lyssnande, att uppfatta musik och tystnad.
- Sång och att bekanta sig med olika slags musik.

Metoder

- Sång
- Rörelse till musik
- Dans och improvisation, avslappning
- Gemensamma musik- och sångstunder
- Sjunga, spela, lyssna och leka tillsammans
- Musiksagor

Att slöjda och pyssla

Med hjälp av handarbete, pyssel, byggande och erfarenheter av rumsuppfattning utvecklas gestaltsförmågan av rymd och rumsuppfattningen.

Centrala mål

- Barnen bekantar sig med flera olika arbetssätt.

- *Barnen prövar på flera olika material.*
- *Barnen hanterar olika redskap och tar hand om dem.*
- *Barnen lär sig grunderna för hållbar utveckling och återvinning.*

Metoder

- *Barnen gör upp ritningar som förverkligas.*
- *Barnen övar på att sy.*
- *Vi har framme olika redskap och material för att väcka barnens nyfikenhet.*
- *Vi jobbar medvetet med olika material.*
- *Vi jobbar med återvinningspyssel.*

Bildkonst

I bildkonsten uppmuntras barnet att skapa egna bilder och arbeten. Utgångspunkten är barnets egna iakttagelser, upplevelser, känslor och barnets egen fantasi. Barnet bekantar sig genom försök med bildspråkets element: färg, ljus, rymd, rörelse, form och olika material. Barnets uppfattning om olika kulturer vidgas då barnet bekantar sig med bilder av olika slag. Arbetet kan också göras utgående från flera olika konstformer och kan integreras med förundervisningens andra innehållsområden, t.ex. naturfostran.

Centrala mål

- *Skapandets glädje tillsammans och ensam.*
- *Barnet bekantar sig med flera olika arbetssätt, material, redskap och deras användning.*
- *Utveckla handens finmotorik genom t.ex. användning av sax.*
- *Uppskattning av eget och andras arbete.*
- *Barnen känner igen, namnger och kan blanda färger.*
- *Olika tekniker används.*

Metoder

- *Barnet uppmuntras till att använda och prova olika redskap och material.*
- *Barnet uppmuntras till ett personligt uttryckssätt.*
- *Möjlighet att prova olika uttrycksmetoder inom bildkonst som att rita, måla, forma, limma, trycka, modellera, spika, såga.*
- *Barnens arbeten ställs fram på ett tillsammans överenskommet ställe.*
- *Dokumentation på olika sätt.*

Uttrycksförmåga

Barnet uppmuntras att uttrycka sina åsikter och känslor med ord, lek eller drama. Olika verksamhetsformer är en del av förundervisningens fostran av uttrycksförmågan. Förskolans egna fester är naturliga tillfällen för framträdanden, där barnet kan öva sina färdigheter både i att uppträda och som publik. Eventuella teaterbesök och besök av professionella inom teatervärlden berikar och stöder utvecklandet av en mångsidig uttrycksförmåga hos barnet.

Centrala mål

- *Barnen lär sig uttrycka sina egna åsikter och känslor.*
- *Barnens koncentrationsförmåga och fantasi utvecklas.*
- *Barnens självförtroende och självbild stöds.*

- *Sociala färdigheter och samarbete övas.*
- *Språkliga färdigheterna utvecklas.*
- *Stöda barnets kroppsuppfattning och kroppskontroll.*

Metoder

- *Olika lekar t.ex. Dramalekar, fantasi- och rollekar, inlärningslekar.*
- *Olika teaterformer, t.ex. bords- och dockteater.*
- *Ramsor, dikter och sagor.*
- *Barnlitteratur, Sångelekar.*
- *Uttrycka sig genom olika konstformer som bildkonst, rörelse och musik.*
- *Uttrycka sig via olika appar och program, digitalt.*
- *Vi använder olika metoder för att hantera känslor.*

Språkens rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjars i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga. I förskoleundervisningen stöder pedagogerna varje barn i att utveckla sina färdigheter i undervisningsspråket. I undervisningen beaktas att barn kan tillägna sig flera olika språk samtidigt.

I Kristinestads förskoleundervisning betonas språkets betydelse – både som något att lära och som ett verktyg för lärande. Undervisningen är mångsidig och tar hänsyn till alla delar av barnets språkutveckling.

Våra lärmiljöer är stimulerande och väcker barnens nyfikenhet. De uppmuntrar till upptäckande och intresse för både det talade och det skrivna språket.

Detaljerade mål

- *Barnen lär sig uttrycka sig muntligt*
- *Barnen lär sig växelverka med andra*
- *Barnen lär sig lyssna, fråga och svara.*
- *Barnen blir intresserade av det skrivna språket och den språkliga medvetenheten ökar.*
- *Barnen bekantar sig med/lär sig bokstäver och bokstavsljud.*
- *Barnen får möjlighet att bekanta sig med olika språk.*

Metoder

- Barnet deltar regelbundet i lässtunder, bekantar sig med sagor, ramsor, berättelser och rim i växelverkan med andra.
- Barnet övar bokstavs former och penngrepp med hjälp av uppgifter samt i olika vardagliga situationer och lekar.
- Barnets nyfikenhet för språket väcks genom lek med språket, t.ex i dramalekar där barnet övar sig i att uppträda och att uttrycka sig med kroppen.
- Genom att delta i gemensamma diskussioner får barnet möjlighet att lyssna och bli hörd.
- Övningar i att uttrycka sig muntligt, att berätta om egna erfarenheter.
- Genom sång och lek bekantar sig barnet med språk som används i barngruppen eller omgivningen.

Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras livsmiljö större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhälleligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Kristinestad är en jordbruksbygd med gamla traditioner. Dess närhet till havet har också haft en stor betydelse för bygden. Genom att tillsammans bekanta sig med närmiljöns historia och aktuella frågor ökar barnens intresse för samhällsfrågor och sin hembygd.

Under lärarens ledning bekantar sig barnen med årets högtider, bygdens historia och traditioner.

Detaljerade mål och metoder

Historiskt perspektiv: I mån av möjlighet bjuder vi in personer som berättar om stadens historia. Vi besöker någon historisk plats under läsåret. Vi tar vara på festtraditioner och bekantar oss med traditionella lekar och sånger.

Samhällsfrågor: Tillsammans med barnen i förskolegruppen funderar vi på vad vi kan göra så att alla skall trivas och kunna känna sig trygga under sin förskole tid. Barnen får på så sätt öva sin förmåga att tänka och lära sig samtidigt som de kan påverka och delta i uppgörandet av de regler som vi vill att skall finnas i förskolan.

Etisk fostran: I olika vardagssituationer får barnen hjälp med att lära sig hantera olika känslor och att lösa konflikter. Genom att titta på olika bilder, läsa sagor, se på film, delta i rollekar och drama lär vi oss att avläsa varandras känslor. I förskolan har vi olika slag av vänskapsteman under året.

Åskådningsfostran: Olika religioner och åskådningar i förskolegruppen uppmärksammas och respekteras under förskoleåret. I förskolan erbjuds alternativ verksamhet för de barn som har annan åskådning

Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iakta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Det är viktigt att barnen känner trygghet i sin närmiljö och får stöd i att ta ansvar för sin omgivning. Naturen erbjuder rika möjligheter till experiment och upptäckter. Genom att flytta ut matematiken från inomhusmiljön skapar vi en oändlig lärmiljö, där uteundervisningens material och metoder stärker barnens kunskap om naturen.

Här kopplas vardagsmatematik samman med tekniska lösningar när barnen får uppleva, konstruera och lösa problem. Matematiska färdigheter utvecklas i konkreta vardagliga situationer, och undervisningen uppmuntrar till ett undersökande arbetssätt. Barnen stimuleras att ställa frågor och tillsammans söka svar.

Detaljerade mål

- Vi rör oss mycket ute i naturen och uppmuntrar barnen till att självständigt hitta och testa egna lösningar på vardagliga problem.
- Genom olika arbetssätt får barnen öva sig i att dokumentera och presentera sina arbeten.
- Genom en kreativ och laborerande vardagsmatematik stärks barnens matematiska tänkande och lärande.
- Barnen uppmuntras till kreativt tänkande i förskolan.
- Hållbar utveckling är en del av undervisningen.

Metoder

- Det matematiska tänkandet stärks genom att vi räknar barnen, ställer oss i längdordning, tränar tidsbegrepp, gör jämförelser, använder räkneord och siffersymboler, övar lägesbegrepp och form och färg.
- Barnen får öva sig i problemlösning genom att de inte får färdiga lösningar av den vuxna utan uppmuntras till att själv komma fram till en lösning.
- Genom att vi rör oss ute i naturen ger vi barnen en möjlighet till att utforska och bekanta sig med olika växter, djur och naturfenomen.
- Vi upplever naturen med alla våra sinnen då vi t.ex. smakar på olika ätbara bär, lyssnar till fågelsång, doftar på barr och löv, rör vid en trädstam eller sten eller mossor, ser på djurspår i snön och balanserar på trädstammar.
- Barnen lär sig en hållbar livsstil genom att upptäcka att vissa material t.ex. bananskal och äppelskruttar förmultnar i naturen medan andra material som saftburkar och plastpåsar inte gör det.

Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet ur **motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv**.

Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och fysisk aktivitet samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

I förskolan lär sig barnen att förstå betydelsen av att det egna agerandet och välmående påverkar såväl barnet själv som relationerna till andra. I förskoleundervisningen stöder vi barnen till att bli självständiga individer och att förstå betydelsen av eget handlande t.ex. att klara av- och påklädning, matsituationer och wc-besök.

Detaljerade mål och metoder

Röra på sig

Vi rör oss både inomhus och utomhus och lär oss känna till de möjligheter till fysisk aktivitet som vår närmiljö kan erbjuda. Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

Kunskaper om mat och matsvinn

I förskolan betonar vi vikten av hälsosam kost och en sund inställning till mat. I samarbete med vårdnadshavarna och köket uppmanar vi barnen till ett gott bordskick, matro och minskande av matsvinn. På detta sätt strävar vi till att göra måltidssituationerna så trivsamma som möjligt.

Välbefinnande, hälsa och trygghet

I förskolan lär vi oss fungera tillsammans med andra. Med hjälp av sagor, drama, diskussioner och samspelslekar tränar vi socialt samspel. Tillsammans med barnen diskuteras sömn och motion och hur de påverkar barnens dag som helhet. Som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

I den dagliga verksamheten övar barnen sig i att förstå och ta emot instruktioner och att handla därefter. Barnen har en egen plats för sina kläder och annat som behövs under förskoletiden och lär sig på detta sätt att ta ansvar för sig själv.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett tryggt liv, respektfullt bemötande och integritet. För att barnen skall kunna växa och utvecklas behöver de känna trygghet och glädje. När detta sker finns det förutsättningar för inläring. Barnen lär sig genom lek tillsammans med sina kompisar och i förskolan har vi gemensamt överenskomna regler och gränser. Vi tränar reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i digitala miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

4.4 Preciseringar gällande språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk.

Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas med en målinriktad och språkmedveten undervisning och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet.

5. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grunden för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter i anknäpning till lärande eller deltagande i förskoleundervisning ska förebyggas till exempel med hjälp av mångsidiga arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning samt samarbete mellan lärarna och med den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Utbildningsanordnaren ska säkerställa undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande⁷⁴ som en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen. I förskolegruppen och på verksamhetsstället ska lärmiljöerna utformas så att de lämpar sig för alla barn. I det praktiska genomförandet av undervisningen ska barnens olika förutsättningar att lära sig beaktas.

I detta kapitel föreskrivs om stödet för lärande och skolgång i enlighet med lagen om grundläggande utbildning. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan används benämningen stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning i stället för stöd för lärande och skolgång. För den plats där förskoleundervisning ordnas används i huvudsak begreppet verksamhetsställe för förskoleundervisning och i stället för elevspecifika stödåtgärder används benämningen barnspecifika stödåtgärder.

5.1 Barnets rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Ett barn som har svårigheter att delta i undervisningen har rätt att få gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder till stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder ska ordnas i enlighet med inkluderande principer. Gruppsspecifika stödformer som inleds tillräckligt tidigt stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Om de gruppsspecifika stödformerna inte är tillräckliga ska barnspecifika stödåtgärder planeras, ordnas och beslutas om i enlighet med barnets bästa och utan dröjsmål. När barnets bästa utreds ska barnets åsikter beaktas i alla frågor som gäller barnet. Barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till barnets ålder och

utveckling. I kapitel 5.2 föreskrivs om de gruppspecifika stödformerna och i kapitel 5.3 om de barnspecifika stödåtgärderna.

I läsårsplanen ska man beskriva hur de gruppspecifika stödformerna planeras, genomförs och utvärderas. Dessutom ska man beskriva strukturerna, tillvägagångssätten, arbets- och ansvarsfördelningen, det yrkes- och sektorsövergripande samarbetet och samarbetet med vårdnadshavarna i samband med ordnandet av stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen.

I Kristinestad används ett gemensamt hörandeformulär för stöd på gruppnivå och individnivå samt för trestegsstödet. När ett barn övergår från småbarnspedagogik till förskola och från förskola till skola hålls ett informationsöverföringsmöte med berörda parter, och för detta finns uppdaterade formulär.

5.1.1. Principer för att ordna stöd

Målet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande, gruppspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder är att säkerställa att alla barn har möjlighet att lära sig och fungera i en grupp i enlighet med målen för förskoleundervisningen. Syftet med stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning är att möjliggöra barnens rätt att få undervisning som tar hänsyn till deras behov och deras rätt att delta i förskoleundervisning.

I förskoleundervisningen ska man se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. På det sättet stöder man barnens positiva uppfattning om sig själva.

Mångsidig respons och information om lärandet ska systematiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset synliggörs lärandet för barnen och hur lärandet framskrider. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning innebär dels lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna, dels lösningar som tillgodoser barnens individuella behov. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid digital och fysisk tillgänglighet samt vid att förebygga och identifiera svårigheter i lärande i ett tidigt skede.

Med svårigheter i lärande avses till exempel svårigheter när det gäller språkliga färdigheter, läs- och skrivfärdigheter och utveckling av matematiska färdigheter. Svårigheter i lärande kan också höra samman med motoriska och perceptuella utmaningar. Förutom i lärandet kan ett barn ha svårigheter på grund av utmaningar i sociala relationer, reglering av känslor, uppmärksamhet eller beteende.

Med hjälp av undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande ska barngruppens behov beaktas så att målen för förskoleundervisningen kan uppnås. till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Med undervisningsarrangemang som utgår från gruppens behov och med gruppspecifika stödformer främjar man alla barns lärande, delaktighet och engagemang i förskole gemenskapen. Genom undervisningsarrangemang och gruppspecifika stödformer som ges i rätt tid är målet att göra det möjligt för varje barn att delta i gruppens gemensamma verksamhet.

Barnet har rätt till barnspecifika stödåtgärder om barnet trots undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppspecifika stödformer har svårt att lära sig och delta i förskoleundervisningen. En ska inledas när en lärare eller speciallärare inom förskoleundervisningen lägger märke till att undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och de gruppspecifika stödformerna är otillräckliga för att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Också annan personal, elevvårdstjänsternas personal eller vårdnadshavaren kan ta initiativ till en bedömning av behovet av stödåtgärder.

I kapitel 5.3.1 föreskrivs närmare om bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder. Stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning som ges i en förskolegrupp bildar en helhet med elevvården. Tillsammans främjar de förutom lärande och deltagande även barnens delaktighet och engagemang i gruppen. Med hjälp av elevvården ska man främja och upprätthålla barnens lärande, psykiska och fysiska hälsa samt sociala välbefinnande. Elevvården genomförs i första hand som gemensam elevvård och den är en central form av stöd för deltagande i förskoleundervisningen. Med den gemensamma elevvården påverkar man i första hand hela gemenskapens verksamhetskultur. Det är viktigt att bygga upp en gemenskapsfrämjande verksamhetskultur för att barnens olika behov ska kunna tillgodoses på ett effektivt sätt. I lagen om elev- och studerandevård föreskrivs om rätten att få elevvårdstjänster inom ramen för den individuella elevvården samt om de anställdas skyldighet att kontakta elevvårdstjänsterna. I kapitel 6 föreskrivs närmare om elevvården.

5.1.2 Kontinuerligt stöd från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen

För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen samt när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av stöd har ofta upptäckts redan innan barnet inleder förskoleundervisningen. När barnet övergår från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska nödvändiga uppgifter som gäller ordnandet av undervisningen överföras trots skyldigheten att iaktta sekretess. Det är viktigt att information också överförs när barnet byter grupp eller verksamhetsställe eller när barnet övergår till förskoleundervisning som ordnas av en annan utbildningsanordnare. Utbildningsanordnarna har ansvar för att skapa och utveckla smidiga rutiner för överföring av information.

Samarbete med förskoleundervisningen, småbarnspedagogiken och vårdnadshavaren tryggar kontinuiteten i barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskoleundervisningen och om åtgärdernas inverkan ska användas i förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken haft hjälpmedel, om barnet fått tolkningstjänster, barnspecifik assistenttjänst eller om barnet regelbundet eller på heltid fått undervisning av en speciallärare i en mindre grupp kan man vid övergången till förskoleundervisningen bedöma behovet av barnspecifika stödåtgärder och planera genomförandet av stödet utan att först ge gruppsspecifika stödformer.

När det gäller småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen ska eventuellt stöd samordnas med stödet inom förskoleundervisningen och antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Om barnet utöver förskoleundervisningen också använder andra tjänster inom småbarnspedagogiken ska personalen inom förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning.

I maj hålls överföringsmöte

- *från den småbarnspedagogiska verksamheten till förskolan. I mötet deltar läraren inom småbarnspedagogiken, förskoleläraren, speciallärare inom småbarnspedagogik, och vid behov barnrådgivningens hälsovårdare. Före överföringsmötet har man diskuterat med barnet och vårdnadshavarna och de har skrivit ner sina tankar och önskemål på en blankett. (Bilaga 1) Barnets plan för småbarnspedagogiken och eventuella utlåtanden förs över till förskolan.*

- *från förskola till skola. I mötet deltar förskoleläraren, klassläraren för åk 1, speciallärarna och skolhälsovårdaren vid behov. Före överföringsmötet har man diskuterat med barnet och vårdnadshavarna och de har skrivit ner sina tankar och önskemål på en överföringsblankett. (Bilaga 2) Barnets plan för lärande och eventuella utlåtanden förs över till skolan.*

5.2. Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande är en del av all verksamhet inom förskoleundervisningen. Gruppsspecifika stödformer ska ges som ett tillägg till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande och gruppsspecifika stödformer är att förebygga uppkomsten av större stödbehov genom att i gruppen tillämpa sådana undervisningsarrangemang och stödformer som gynnar flera barn. På detta sätt främjar man alla barns lika rätt till lärande och ser till att arrangemangen för att ordna undervisningen är lämpliga för barnen och att arrangemangen baserar sig på behoven av stöd för lärandet.

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande

Undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande utgör en central del av verksamhetskulturen och ger förutsättningar för alla barns delaktighet, lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Kompetensen hos lärarna och den övriga personalen, det yrkesövergripande samarbetet samt att utveckla och leda dessa utgör grunden för undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande.

Undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska planeras och genomföras lokalt och arrangemangen är direkt knutna till behoven i både förskolegruppen och hela förskolan. I kapitel 4.2 föreskrivs närmare om utvärderingen och utvecklingen av lärarnas pedagogiska arbete. Planeringen och utvärderingen av undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande ska ledas separat för varje verksamhetsställe och grupp.

Med undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande avses till exempel att bilda undervisningsgrupperna på ett sådant sätt att läraren har möjlighet att beakta barngruppens behov och styrkor. Med undervisningsarrangemang avses också undervisning som tar hänsyn till barnens många olika behov och förutsättningar, såsom differentiering. Genom differentiering av undervisningen beaktas inte bara stödbehoven, utan även barn som kommit längre i sitt lärande och som då erbjuds fler utmaningar. Språkmedveten undervisning hör till undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och den stöder barnens språkliga utveckling samt hjälper barnen att förstå och lära sig begrepp inom olika kunskaps och färdighetsområden (se kapitel 4.3).

Arbetsätten och lärmiljöerna inom förskoleundervisningen ska utformas så att barnens rätt att lära sig och fungera i en kamratgrupp förverkligas med hänsyn till barnets bästa. I enlighet med förskoleundervisningens inkluderande värdegrund ska man vid planering och genomförande av pedagogiska arrangemang i första hand använda tillvägagångssätt där det stöd barnet behöver ges som en del av kamratgruppens verksamhet.

Pedagogiska arrangemang inbegriper dagliga aktiviteter och andra regelbundet återkommande aktiviteter samt att skapa en tydlig och förutsägbar dagsrytm för barnet. Sensitiva och tillgängliga sätt att samverka och kommunicera är en del av de pedagogiska lösningar som stöder förutsättningarna för lärande. Dessa kan vara kommunikationsmetoder som stöder och ersätter tal, såsom tecken, bilder eller olika tekniska lösningar. För att barnets behov ska bli tillgodosedda är det nödvändigt att personalen använder gemensamma och konsekventa pedagogiska arbetssätt och metoder samt olika former av differentiering

Strukturella arrangemang möjliggör att man enligt behov genomför pedagogiska arrangemang i gruppen. Till strukturella arrangemang hör arrangemang som främjar lokalernas tillgänglighet och som genomförs med hänsyn till behoven i barngruppen. Till strukturella arrangemang hör också att minska antalet barn i gruppen samt lösningar som gäller personalens dimensionering och/eller struktur så att målen för förskoleundervisningen kan uppnås i gruppen. I gruppen kan till exempel assisterande gruppsspecifik personal arbeta. Utbildningsanordnaren svarar för att personalen har tillräcklig kompetens när det gäller att upptäcka behov av stöd och att genomföra stöd. Personalens kompetens kan bland annat stärkas med hjälp av fortbildning och konsultation som ges av en speciallärare.

Verksamheten under läsåret planeras så väl som möjligt utifrån den information som erhållits om barnen i förväg samt de uppgifter som framkommit vid informationsöverföringsmöten. Verksamheten justeras kontinuerligt under året vid behov. En tydlig och förutsägbar dagsrytm planeras i god tid och presenteras för barnen och vårdnadshavarna genast vid förskolestart. I gruppen används alternativ och kompletterande kommunikationsmetoder, såsom bilder och tecken, om gruppens behov kräver det. Lokalerna strävas efter att vara tillgängliga och tydliga. Gruppstorlek och personalstyrka planeras före läsårets början. Personalen utbildas vid behov och speciallärarens rådgivning anlitas när det behövs.

Gruppsspecifika stödformer

I lagen om grundläggande utbildning definieras tre gruppsspecifika stödformer. De gruppsspecifika stödformerna är allmän stödundervisning, stödundervisning i undervisningsspråket och undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning. Gruppsspecifika stödformer ska tilldelas resurser och ges systematiskt som ett tillägg till undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande. Syftet med de gruppsspecifika stödformerna är att i ett tidigt skede och på ett förebyggande sätt tillgodose barnens många olika behov av stöd i gruppen. Stödformer i grupp möjliggör också kamratlärande, delaktighet och deltagande i förskoleundervisningens verksamhet. En förutsättning för att genomföra stödformerna är samarbete mellan läraren, specialläraren och den övriga personalen och att de tillsammans skapar en gemensam uppfattning om behoven av stöd i förskolegruppen och hos de barn som hör till gruppen.

Gruppsspecifika stödformer kräver ingen barnspecifik bedömning och inte heller en plan eller ett förvaltningsbeslut, utan de ska planeras som en del av förskoleundervisningens verksamhet. Utbildningsanordnaren ska se till att det finns tillräckliga resurser för att ordna gruppsspecifika stödformer enligt barnens behov. Gruppsspecifika stödformer ska planeras i lärsplanen för förskoleundervisningen utifrån det kända behovet. De gruppsspecifika stödformerna preciseras under förskoleåret enligt de behov som framkommer i förskoleundervisningen.

Syftet med allmän stödundervisning som ges av en lärare är att stödja barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen innebär allmän stödundervisning att verksamheten i förskolegruppen differentieras och den ges i huvudsak i flexibla mindre grupper med hänsyn till barnens behov av stöd. Allmän stödundervisning anknyter i första hand till lärområdena. Allmän stödundervisning ska ordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och systematiskt och ges så ofta det behövs. Stödundervisningen kan också ges i förebyggande syfte och tillgodose barnens behov av stöd som beror på kortvarig sjukfrånvaro. Allmän stödundervisning ges i första hand av läraren som ansvarar för förskolegruppen. Allmän stödundervisning kan även ges av en annan lärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när den allmänna stödundervisningen planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas.

Syftet med stödundervisning i undervisningsspråket som ges av en lärare är att stärka barnens färdigheter i undervisningsspråket, vilket stöder barnens lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Stödundervisning i undervisningsspråket är språkmedveten undervisning. Stödundervisning i undervisningsspråket ska ordnas på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt och systematiskt enligt barnens

behov så att så många barn som möjligt kan dra nytta av den. Stödundervisning i undervisningsspråket kan genomföras som samundervisning eller kompanjonundervisning. Stödundervisningen ges som en del av undervisningen i förskolan så ofta det behövs. Stödundervisning i undervisningsspråket ges i första hand av läraren som ansvarar för förskolegruppen. Stödundervisning i undervisningsspråket kan även ges av en annan lärare. Samarbetet mellan lärarna är viktigt när stödundervisningen i undervisningsspråket planeras, genomförs och effekterna av den utvärderas.

Med undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning avses undervisning som ges av en speciallärare, som bygger på specialpedagogisk kompetens och som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen. Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare. Undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ska fokusera på stödbehov och svårigheter som observerats på hela gruppens nivå och som kan åtgärdas genom stöd och undervisning av en speciallärare i form av samundervisning eller kompanjonundervisning. Undervisning som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning ges till hela förskolegruppen, men den möjliggör också undervisning för mindre barngrupper. Gruppernas storlek ska baseras på det observerade behovet och grupperna ska bildas flexibelt.

Specialläraren kan också ge konsultation som riktar sig till läraren och den övriga personalen som arbetar i gruppen. Med konsultation avses att fråga råd och att undervisningspersonalen diskuterar med varandra för att hitta en lösning samt att en speciallärare ger råd till en lärare eller någon annan som hör till personalen i frågor som gäller barnen eller undervisningen. Konsultation av en speciallärare kan också gälla den undervisning som ges av specialläraren i förskolegruppen, och då stärker konsultationen till exempel lärarens och personalens kunskande, eller så kommer man överens om gemensamma principer för samundervisning och kompanjonundervisning.

Smågrupper bildas utifrån barnens behov och ändras vid behov. Specialläraren kan konsulteras gällande stödbehovet. Specialläraren kan även delta i smågruppsverksamheten genom att stödja undervisningen och lärandet. Verksamheten utvärderas kontinuerligt under läsåret. Förskolearrangören säkerställer att gruppen har tillräckliga resurser för att det nödvändiga stödet ska kunna genomföras.

5.3 Barnspecifika stödåtgärder och ordnande av sådana

Ett barn har rätt att få barnspecifika stödåtgärder utan dröjsmål om de gruppsspecifika stödformerna är otillräckliga. Barnspecifika stödåtgärder ska ges utgående från det individuella behovet och regelbundet. Ett barn kan få flera barnspecifika stödåtgärder enligt sina stödbehov. I samband med barnspecifika stödåtgärder har barnet också rätt att få gruppsspecifika stödformer.

Barnspecifika stödåtgärder ska ordnas på basis av en bedömning av behovet av stöd och ett beslut om stöd med hänsyn till barnets bästa och i första hand på barnets eget verksamhetsställe för förskoleundervisning. Genomförandet av stödåtgärderna ska beskrivas i planen för genomförande av barnspecifikt stöd.

Regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning genomförs i barnets förskolegrupp i samband med annan undervisning eller i smågrupp. Med regelbunden undervisning som ges av en speciallärare avses undervisning under en långvarig period, till exempel en termin eller ett läsår.

Barnets individuella behov är utgångspunkten för planeringen av undervisningen som ges av en speciallärare i samband med annan undervisning i förskolegruppen. När undervisning av en speciallärare ges i smågrupper,

avses med smågrupp en sådan förskolegrupp som har bildats för att genomföra barnspecifikt stöd och möjliggöra undervisning som ges av en speciallärare. Storleken på en smågrupp definieras lokalt. Undervisning som ges av en speciallärare som en barnspecifik stödåtgärd kan även genomföras som individuell undervisning om det är ändamålsenligt med tanke på barnets behov av stöd.

Undervisning som ges av en speciallärare i smågrupp ges på heltid. En smågrupp kan vara en specialgrupp eller en förskolegrupp med färre barn i vilken barnet deltar under den tid förskoleundervisningen pågår.

Med undervisning som ges av en speciallärare avses sådan undervisning som ges av en lärare som har behörighet som speciallärare.

Barnspecifika tolknings och biträdestjänster samt hjälpmedel gör det möjligt för barnet att delta i undervisning i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Med **tolkningstjänster** avses tolkningstjänster som tillhandahålls genom teckenspråk eller andra kommunikationsmetoder. Rätt till tolkningstjänster har barn med hörselskada, synhörselskada eller talskada som behöver tjänsten för att kunna delta i förskoleundervisningen. Tolkningstjänsterna ska ordnas enligt barnets behov.

Barnspecifika biträdestjänster blir aktuella när andra arrangemang till stöd för lärande och deltagande och en assisterande personalresurs inte stöder barnets jämlika deltagande i förskoleundervisningen. Ett barnspecifikt biträde stöder barnets deltagande i gruppens verksamhet tillsammans med den övriga personalen i gruppen. Under förskoleundervisningen kan biträdet också hjälpa andra barn så att läraren kan undervisa barnet med hänsyn till barnets individuella behov.

Med **hjälpmedel** avses hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i förskoleundervisningen och som stöder barnets möjligheter att lära sig och fungera i förskolegruppen i enlighet med målen för undervisningen. De hjälpmedel som krävs för deltagande i undervisningen ska ordnas enligt barnets behov och så att de finns tillgängliga för barnet i gruppen och individuellt. Hjälpmedlen är en del av undervisningsmaterialen. Det är viktigt att de personer som arbetar med barnet kan bekanta sig med användningen av de hjälpmedel som barnet behöver för att kunna delta i undervisningen samt vid behov handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av dem. Hjälpmedel som behövs för medicinsk rehabilitering ordnas inte som en barnspecifik stödåtgärd.

Lärarna och den övriga personalen i förskolegruppen ska samarbeta⁹³ när de barnspecifika stödåtgärderna genomförs, och åtgärderna kan kräva att en speciallärare konsulteras. När stödåtgärderna planeras kan man också konsultera andra sakkunniga än specialläraren vid verksamhetsstället för förskoleundervisning. Beslut om detta fattas i enlighet med utbildningsanordnarens anvisningar.

Vid behov ska man samarbeta sektorsövergripande i samband med planeringen och genomförandet av barnspecifika stödåtgärder. Detta är ändå inte en förutsättning för att stödåtgärderna ska kunna genomföras.

Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande i synnerhet när de barnspecifika stödåtgärderna inte stöder barnet och barnets situation som helhet eller när den svåra situationen utgör en risk för barnets fysiska eller psykiska hälsa eller sociala välbefinnande. Barnspecifika stödåtgärder som förskoleundervisningens personal genomför ska alltid fokusera på att stödja barnets lärande och deltagande i förskoleundervisning och ersätter inte social och hälsovårdstjänster.

Förskolläraren bedömer barnets stödbehov i samarbete med specialläraren och det multiprofessionella teamet. Vårdnadshavarna och barnet hörs innan beslut fattas, med hjälp av ett hörandeformulär. Beslutet om individuellt stöd fattas av chefen för småbarnspedagogiken.

Barnspecifika stödåtgärder	Ansvarig
Bedömning av stödbehov	Förskollärare
Upprättande av pedagogisk utredning	Speciallärare inom småbarnspedagogik
Delgivning och hörande av vårdnadshavarna	Förskolelärare i samråd med speciallärare inom småbarnspedagogik
Beslut om barnspecifikt stöd	Chef för småbarnspedagogik
Beslut om förlängd läroplikt	Chef för småbarnspedagogik
Upprättande av individuell plan	Speciallärare i samråd med förskollärare
Utvärdering av individuell plan, minst en gång per år	Speciallärare och förskolelärare i samarbete med vårdnadshavare
Beslut om ökade resurser för barn i behov av särskilt stöd	Chef för småbarnspedagogik

5.3.1. Bedömning av behovet av barnspecifikt stöd

När man granskar helheten av stöd ska man alltid för varje enskilt barn bedöma vilka lösningar som bäst tillgodoser barnets bästa. Barnets egna åsikter ska utredas⁹⁴ och beaktas på det sätt som barnets ålder och utveckling förutsätter. Barnets vårdnadshavare eller en annan laglig företrädare ska ges möjlighet att delta⁹⁵ i bedömningen av barnets behov av stödåtgärder.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd⁹⁶ ska man ta reda på behovet av stöd när det gäller lärande och deltagande i förskoleundervisning, förverkligade undervisningsarrangemang och gruppsspecifika stödformer samt eventuella förverkligade barnspecifika stödåtgärder. Utgående från dessa bedöms vilka stödåtgärder som bäst stöder barnet. I bedömningen får man behandla endast sådan information som är nödvändig för att planera och genomföra stödåtgärder.

Frånvaro I första hand ska gruppsspecifika stödformer tillämpas också för att stödja barn som reagerar med beteende. Barnet kan också stödjas med barnspecifika stödåtgärder om det är barnets bästa.

Läraren inom förskoleundervisningen ansvarar för bedömningen av behovet av stöd. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, gör lärarna bedömningen tillsammans. Vid behov deltar en speciallärare i bedömningen.

Om bedömningen av barnets behov av stöd förutsätter sektorsövergripande kompetens, deltar vid behov dessutom elevvårdstjänsternas personal eller andra sakkunniga i bedömningen. I första hand samarbetar man alltid yrkes och sektorsövergripande med familjen och med elevvårdstjänsternas personal enligt lagen om elev och studerandevård⁹⁹ när man sköter barnets ärenden. Med vårdnadshavarens samtycke kan man be andra sakkunniga från social och hälsovårdstjänsterna att delta i bedömningen av barnets behov av stöd. Sektorsövergripande samarbete stöder bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder.

Sektorsövergripande samarbete, ett medicinskt utlåtande eller en exakt diagnos som fogas till beslutet krävs ändå inte för planering, genomförande eller beslut om stöd.

Om barnet inom småbarnspedagogiken fått pedagogiska, strukturella eller vårdinriktade stödformer eller stödtjänster, beaktas uppgifterna om hur dessa genomförts och effekten av dem vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inom förskoleundervisningen. Om barnet inom småbarnspedagogiken fått tolkningstjänster eller hjälpmedel och om behovet fortsätter när barnet övergår till förskoleundervisningen kan dessa barnspecifika stödåtgärder inledas utan att gruppsspecifika stödformer först ges. Om barnet inom småbarnspedagogiken fått undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid eller haft en barnspecifik assistenttjänst och om stödtjänsten har tillgodosett barnets behov och varit förenlig med barnets bästa, kan bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder inledas redan innan förskoleundervisningen inleds.

5.3.2. Plan för genomförande av barnspecifikt stöd

Utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd ska en plan för genomförande av stödet utarbetas. Planen utarbetas av läraren inom förskoleundervisningen. Om två lärare arbetar i förskolegruppen, bereder de planen tillsammans. Vid behov deltar specialläraren i utarbetandet av planen för genomförande av stödet. Planen ska utarbetas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren eller med en annan laglig företrädare för barnet. Planen kan dock utarbetas utan vårdnadshavarens bidrag, om vårdnadshavaren väljer att inte medverka.

Av planen ska det framgå

- vilka barnspecifika stödåtgärder barnet behöver utgående från bedömningen av behovet av barnspecifikt stöd
- motiveringar för varför barnspecifika stödåtgärder behövs eller inte behövs
- eventuella andra uppgifter och utredningar som man använt sig av i bedömningen av behovet av stöd
- hur de barnspecifika stödåtgärderna ska genomföras
- hur genomförandet av de barnspecifika stödåtgärderna och deras effekter ska följas upp.

När man planerar och genomför barnspecifika stödåtgärder ska man beakta pedagogiska och strukturella arrangemang som stöder lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen i gruppen. När genomförandet av stödåtgärderna planeras och utvärderas ska barnets tankar och åsikter beaktas.

Planen för genomförande av barnspecifikt stöd ska användas när beslutet om stöd fattas. Beslutet om stöd fattas i enlighet med planerade stödåtgärder.

Vid behov, dock minst en gång per läsår, ska man bedöma om genomförandet av planen och stödåtgärderna är tillräckliga för att tillgodose barnets stödbehov. Om barnets behov så kräver ska bedömningen göras oftare.

Om barnet har fått barnspecifika stödåtgärder i förskoleundervisningen, ska informationen om hur stödet genomförts och effekterna av stödet beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Om barnet i förskoleundervisningen har haft tillgång till personliga hjälpmedel, barnspecifika tolknings eller biträdestjänster eller undervisning av en speciallärare regelbundet eller på heltid i smågrupp ska detta

beaktas när barnet övergår till den grundläggande utbildningen. Behovet av barnspecifika stödåtgärder ska bedömas i övergångsskedet och genomförandet av stödet ska planeras i samarbete med den grundläggande utbildningen. Inom den grundläggande utbildningen ska en plan för genomförande av elevspecifikt stöd utarbetas för eleven och ett beslut om stöd ska fattas i enlighet med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Vid bedömningen av behovet av barnspecifika stödåtgärder kan sektorsövergripande samarbete i första hand med elevvårdstjänsternas personal stödja planeringen av de barnspecifika åtgärderna. Samarbete är ändå inte en förutsättning för att ett beslut om stödåtgärder ska kunna fattas. Ett utlåtande kan vara till hjälp när utbildningsanordnaren fattar beslutet. Det stöd som ges av personalen inom förskoleundervisningen ska alltid fokusera på att stödja lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen, och beslutet kan inte grunda sig på enbart en psykologisk eller medicinsk bedömning. Ordnanande av undervisning och barnspecifika stödåtgärder ersätter inte sådana tjänster som någon annan än utbildningsanordnaren är skyldig att organisera, till exempel välfärdsområdet.

5.3.3. Beslut om stöd

Utbildningsanordnaren ska fatta ett skriftligt förvaltningsbeslut om de barnspecifika stödåtgärderna som barnet ska ges. Beslutet ska fattas utan dröjsmål när behovet av barnspecifika stödåtgärder har bedömts och en plan för genomförande av stödåtgärderna har utarbetats. I förfarandet i samband med förvaltningsbeslutet ska förvaltningslagen iakttas.

Innan förvaltningsbeslutet fattas ska utbildningsanordnaren höra barnet och dess vårdnadshavare eller lagliga företrädare i enlighet med förvaltningslagen. Hörandet kan genomföras antingen skriftligt eller muntligt. Utbildningsanordnaren kan fatta ett positivt eller negativt beslut. Beslutet ska motiveras i enlighet med förvaltningslagen. I motiveringen ska det anges vilka omständigheter och eventuella andra utredningar i anknytning till bedömningen av stödbehovet och planen som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats.

Trots initiativ av vårdnadshavaren eller andra personer som nämns i kapitel 5.1 är det inte nödvändigt att fatta ett förvaltningsbeslut om det på basis av bedömningen av behovet av stöd anses att barnet inte behöver barnspecifika stödåtgärder och de som har deltagit i bedömningen av stödbehovet är överens. Ett negativt förvaltningsbeslut om stöd ska fattas om vårdnadshavaren kräver det trots att man i bedömningen kommit fram till att barnet inte behöver barnspecifikt stöd. Om det på basis av bedömningen av stödbehovet framkommer att det inte finns några som helst behov av barnspecifika stödåtgärder behöver man inte göra upp en detaljerad plan för genomförande av barnspecifikt stöd.

Barnet och vårdnadshavaren har rätt att i ärendet få ett beslut som uppfyller förvaltningslagens krav på förvaltningsbeslut och som de kan begära omprövning av. Förvaltningsbeslut om barnspecifika stödåtgärder kan verkställas utan laga kraft. Att verkställa beslutet innan det har vunnit laga kraft är väsentligt med tanke på rättsskyddet. Förvaltningsbeslutet ska ändras eller upphävas, om behovet av stöd förändras.

I förvaltningsbeslutet ska de barnspecifika stödåtgärderna fastställas utgående från den bedömning av barnets stödbehov och den plan som utarbetats för genomförande av stödet. I beslutet bestäms enligt barnets behov av stöd om följande:

- regelbunden undervisning som ges av en speciallärare delvis i smågrupp och i samband med annan undervisning
- undervisning som ges av en speciallärare på heltid i smågrupp
- tolkningstjänster
- biträdestjänster
- hjälpmedel

Beslutet innehåller endast sådana barnspecifika stödåtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning och som genomförandet av barnspecifikt stöd kräver. I beslutet beskrivs inte planen för genomförande av barnspecifika stödåtgärder.

Om någon annan utbildningsanordnare än en kommun inte ordnar barnspecifika stödåtgärder, fattas beslutet av barnets boningskommun på framställning av utbildningsanordnaren.

5.4. Samarbete i samband med stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning

Förskoleundervisningen ska ordnas i samarbete så att varje barn får undervisning, fostran och stöd enligt sin utveckling och sina behov. Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning förutsätter fungerande samarbetsstrukturer på lokal nivå och att man utvecklar gemenskapsfrämjande verksamhetssätt.

Stöd på gruppnivå antecknas i barnets individuella lärandeplan (LEOPS). Om individuellt stöd planeras för barnet, kallas vårdnadshavarna till ett hörandetillfälle. Regelbundna möten hålls med elevvårdsteamet. Samarbete sker med kuratorn och skolpsykologen vid behov.

5.4.1. Samarbete med vårdnadshavaren och barnet

När ett barn behöver stöd för sitt lärande och deltagande i förskoleundervisning ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Personalen inom förskoleundervisningen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Alla vårdnadshavare ska informeras om undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande och om barnets rätt till gruppsspecifika stödformer och vid behov till barnspecifika stödåtgärder.

Barnet deltar i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och på ett sätt som är lämpligt med tanke på barnets ålder och utveckling. Barnet ska höras och barnets åsikter ska beaktas.

Det är viktigt att personalen inom förskoleundervisningen kontakter vårdnadshavaren när det framgår att barnet har svårigheter med lärandet och deltagandet i förskoleundervisningen eller när barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren ska ges tillräcklig information till exempel om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Vårdnadshavarna ska informeras om att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård kapitel 6).

5.4.2. Yrkes och sektorsövergripande samarbete

Inom förskoleundervisningen samarbetar man både yrkesövergripande och sektorsövergripande. Det yrkesövergripande samarbetet är ett samarbete mellan de olika yrkesgrupperna inom förskoleundervisningen som förenar deras kunskaper och färdigheter. Yrkesövergripande samarbete är centralt när man planerar och genomför undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt gruppsspecifika stödformer och barnspecifika stödåtgärder som är lämpliga för barnet.

Med sektorsövergripande samarbete avses verksamhet och samarbete som förenar yrkespersoner inom olika förvaltningsområden och som överskrider deras gränser. I första hand samarbetar man med elevvårdstjänsternas personal (inklusive barnrådgivning). Andra centrala samarbetsparter är andra social och hälsovårdstjänster såsom terapitjänster, fostrings och familjerådgivningen samt barnskyddet. Personalen inom förskoleundervisningen ska samarbeta sektorsövergripande på ett systematiskt sätt om barnet till exempel på grund av sitt hälsotillstånd, sina sociala förhållanden eller av någon annan orsak befinner sig i en livssituation som påverkar lärandet eller deltagandet i förskoleundervisningen. Det sektorsövergripande samarbetet ska utgå från barnets bästa. Sektorsövergripande samarbete ska i första hand genomföras med vårdnadshavarens samtycke. Vid samarbete ska man iaktta bestämmelser om sekretess och informationsöverföring.

Barnet kan under sin tid i förskoleundervisningen behöva arrangemang i samband med en kronisk sjukdom, läkemedelsbehandling och/eller diet. Man ska samarbeta med sakkunniga inom till exempel när det gäller handledning och konsultation för personalen inom förskoleundervisningen.

På verksamhetsstället för förskoleundervisning samarbetar man vid behov sektorsövergripande i samband med sådan medicinsk rehabilitering som och sjukvården ordnar och genomför samt i samband med användning av hjälpmedel. Personalen inom förskoleundervisningen ansvarar inte för genomförandet av rehabiliteringen, men samarbetar i enlighet med behovet med de sakkunniga för barnets rehabilitering. I samarbetet ska man tydligt komma överens om ansvar och principer för hur barnets rehabilitering samordnas med ordnandet av förskoleundervisningen. Arrangemangen för rehabilitering ska alltid beakta barnets bästa.

5.5. Avvikande ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets stödbehov eller hälsotillstånd

I Kristinestad beviljar chefen för småbarnspedagogiken förlängd läroplikt för barnet till och med 31.7.2026, och därefter för barn i tidigarelagd läroplikt. Specialläraren fyller i blanketten om avvikande skolstart i samarbete med vårdnadshavarna, och rektorn godkänner den.

5.5.1. Förlängd och tidigarelagd läroplikt

a) Förlängd läroplikt (i kraft till och med den 31 juli 2026)

Om barnet på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom uppenbart inte på nio år kan nå de mål som ställts för den grundläggande utbildningen i lagen om grundläggande utbildning, blir barnet läropliktigt ett år tidigare. Läroplikten upphör när den läropliktige fyller 18 år eller när den läropliktige före det med godkänt resultat har avlagt en examen på andra stadiet.

Barnet har rätt att delta i förskoleundervisning året innan läroplikten uppkommer. För ett barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Vårdnadshavaren bestämmer om barnet deltar i förskoleundervisning före läroplikten uppkommer. Hur länge barnet ska delta i förskoleundervisningen och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Ett beslut om förlängd läroplikt ska i huvudsak fattas före läroplikten uppkommer. Ett beslut om särskilt stöd och en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) är i kraft till dess att de senast den 31 augusti 2026 granskats i enlighet med kapitel 4 a i lagen om grundläggande utbildning. Från och med den 1 augusti 2025 ska beslutsfattandet och ordnandet av barnspecifika stödåtgärder genomföras utgående från en bedömning av behovet av barnspecifikt stöd, en plan för genomförande av barnspecifikt stöd och ett beslut om stöd.

b) Tidigarelagd läroplikt (träder i kraft den 1 augusti 2026)

Syftet med tidigarelagd läroplikt är att stärka barnets inlärningsfärdigheter så att barnet har möjlighet att lära sig och utvecklas till sin fulla potential. Förskolestarten tidigareläggs och läroplikten börjar ett år tidigare än vad som föreskrivs, om det bedöms att barnet behöver mera tid för att uppnå målen för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan och den övergripande utvecklingen. I sådana fall fattas ett beslut om tidigarelagd läroplikt.

En funktionsnedsättning kan till exempel vara en syn eller hörselskada, intellektuell funktionsnedsättning, svåra utvecklingsstörningar eller omfattande svårigheter i lärande. En kronisk sjukdom som påverkar barnets kognitiva färdigheter och funktionsförmåga kan vara orsak till tidigarelagd läroplikt. En kronisk sjukdom som inte påverkar barnets inlärningsförmåga kan beaktas genom undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande: ett biträde kan till exempel arbeta i gruppen. I sådana fall finns ingen grund för att fatta ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Begränsad funktionsförmåga avser faktorer som påverkar vardagskompetensen, delaktigheten och välbefinnandet och som orsakar barnet hinder för att delta eller omfattande behov av hjälp och stöd.

För ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt börjar läroplikten det år då barnet fyller sex år och barnet har rätt till förskoleundervisning det år då barnet fyller fem år. I detta fall kan förskoleundervisningen pågå i två år när barnet är fem och sex år. Barnet ska delta i förskoleundervisning, som hör till läroplikten.

Anordnaren av småbarnspedagogik eller utbildningsanordnaren fattar beslutet om tidigarelagd läroplikt i enlighet med förvaltningslagen innan den grundläggande utbildningen inleds. Om barnet inte deltar i småbarnspedagogik eller förskoleundervisning fattas beslutet om tidigarelagd läroplikt av barnets boningskommun. Vårdnadshavaren kan också ta initiativ till ett beslut om tidigarelagd läroplikt. Beslutet ska fattas när barnet är i daghems eller förskoleåldern. Beslutet kan inte fattas efter att den grundläggande utbildningen har inletts.

Beredningen av förvaltningsbeslutet görs i samarbete med sakkunniga från småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. När man bedömer om ett barn behöver tidigarelagd läroplikt, ska man granska funktionsnedsättningen, sjukdomen eller den begränsade funktionsförmågan ur olika perspektiv för att få en helhetsbild av barnets stödbehov och förutsättningar för lärande. Samarbetet är viktigt för att barnets lärtig från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen ska bilda en sammanhängande helhet som beaktar barnets bästa.

När ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt fattas används eventuella psykologiska eller medicinska utlåtanden om barnet eller någon annan motsvarande utredning. Med tanke på beslutsfattandet är det väsentligt att det av ett utlåtande eller en utredning framgår varför barnet skulle gynnas av tidigarelagd läroplikt. När beslutet fattas kan man också använda sig av den uppfattning om barnets situation som man tidigare eller under bedömningen kommit fram till med hälso- och sjukvården. Beslutet fattas alltid utifrån en helhetsbedömning av barnets situation, styrkor och behov av individuellt stöd. Ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt ska motiveras och ett eventuellt utlåtande eller en annan motsvarande utredning fogas till beslutet.

Övergången från förskoleundervisning till grundläggande utbildning för ett barn som fått ett beslut om tidigarelagd läroplikt

Då barnet har ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt och behovet av stöd fortsätter i den grundläggande utbildningen, ordnas barnets undervisning så att barnet har rätt till elevspecifika stödåtgärder när barnet inleder den grundläggande utbildningen och vid behov till avvikelse från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen. Om de elevspecifika stödåtgärderna och avvikelsen från den grundläggande utbildningens lärokurs eller målen i läroplanen är otillräckliga och barnet på grund av en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan inte kan studera läroämnen i den grundläggande utbildningen, kan undervisningen ordnas enligt verksamhetsområde.

ett barn som har ett beslut om tidigarelagd läroplikt övergår till den grundläggande utbildningen bedömer personalen inom förskoleundervisning och grundläggande utbildning ordnandet av undervisningen och stödåtgärderna för barnet inom den grundläggande utbildningen i ett yrkes- och sektorsövergripande samarbete. Då används eventuella utlåtanden för tidigarelagd läroplikt eller annat samarbete med yrkespersoner från hälso- och sjukvården som genomförts tidigare eller som genomförs i samband med bedömningen för att få stöd för bedömningen av barnets situation. Vid bedömning av ordnandet av undervisningen i den grundläggande utbildningen ska man granska barnets funktionsnedsättning, sjukdom eller begränsade funktionsförmåga ur olika perspektiv för att förstå barnets helhetssituation. Bedömningen av ordnandet av den grundläggande utbildningen och de elevspecifika stödåtgärderna ska grunda sig dels på en bedömning av vilka stödåtgärder som behövs för att barnet ska nå målen för lärokursen och för att barnet ska kunna delta i undervisningen, dels på en bedömning av om ordnandet av undervisningen är ändamålsenligt. En viss medicinsk diagnos innebär inte automatiskt att vissa stödåtgärder ska genomföras eller att ett beslut ska fattas om ordnande av grundläggande utbildning för en elev med en funktionsnedsättning, en sjukdom eller begränsad funktionsförmåga som påverkar inlärningsförmågan¹³³. Ett beslut om stöd som utgår från en bedömning kan inte grunda sig endast på en medicinsk bedömning, eftersom det stöd som ges av undervisningspersonal inom den grundläggande utbildningen alltid fokuserar på att stödja lärande och skolgång, och målet är att ge varje elev möjlighet att uppnå målen i läroplanen, fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs och delta i undervisningen.

Den grundläggande utbildningen för ett barn som har fått ett förvaltningsbeslut om tidigarelagd läroplikt inleds senare endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande (se kapitel 5.5.5). Ett sådant skäl kan till exempel vara att barnet på grund av en sjukdom inte alls eller nästan inte alls har deltagit i förskoleundervisning och det anses ligga i barnets intresse att delta i förskoleundervisning.

5.5.2. Sjukhusundervisning och konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Sjukhusundervisning för ett barn som är patient inom den specialiserade sjukvården

Om ett barn har en allvarlig sjukdom eller svår livssituation krävs särskilt övervägande när förskoleundervisningen ordnas och det behövliga stödet planeras. För ett barn som får specialiserad sjukvård

ordnas förskoleundervisningen i första hand på barnets egen plats för förskoleundervisning¹³⁴. Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet finns är skyldig att för ett barn som är patient på sjukhuset ordna undervisning i den omfattning detta är möjligt med hänsyn till barnets hälsa.

Den kommun där sjukhusets verksamhetsenhet som svarar för vården finns är skyldig att ordna undervisning och stöd även för andra barn än sådana som är intagna för specialiserad sjukvård på sjukhus i den omfattning detta är motiverat med beaktande av barnets hälsa, pedagogiska specialbehov och vårdmässiga och rehabiliterande åtgärder inom den specialiserade sjukvården. Sjukhusundervisning ska ordnas, om förskoleundervisningen inte kan ordnas på något annat sätt med hänsyn till barnets bästa. Även kommuner där det finns en annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården kan ordna sjukhusundervisning för barn som får specialiserad sjukvård.

Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och barnets utbildningsanordnare samt barnets hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boendekommunen för ett barn som saknar hemkommun ska tillsammans komma överens om hur barnets förskoleundervisning ordnas. Barnet, barnets vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare samt barnets utbildningsanordnare och elevvårdstjänsternas personal ska höras när det gäller ordnandet av förskoleundervisningen. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden ska även barnets hemkommun eller boendekommun höras. Om man inte når samförstånd ska förvaltningsbeslutet fattas av den kommun där sjukhuset finns.

Konsultativ sjukhusundervisningstjänst

Den kommun där sjukhuset eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården finns ska utöver sjukhusundervisning ordna konsultativ sjukhusundervisningstjänst på barnets egen plats för förskoleundervisning. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten riktas i första hand till lärare, eftersom man med konsultation avser förhandlingar mellan professionella och sakkunniga för att hitta en lösning eller få råd.

Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten ska erbjuda personalen konsultativt stöd för planeringen och genomförandet av barnets lärande och deltagande i förskoleundervisningen. Tjänsten ska ordnas i situationer där det behövs krävande sektorsövergripande kompetens för att planera eller vidta förebyggande eller korrigerande åtgärder för förskoleundervisning av andra barn än barn som är patienter inom den specialiserade sjukvården¹³⁹. Man kan också använda sig av den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten i undervisningen av andra barn än de som är patienter inom den specialiserade sjukvården.

Syftet med den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten är att stärka lärarnas och den övriga personalens kompetens samt det tidiga stödet som en del av verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen. Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten stärker dessutom strukturerna för det yrkes och sektorsövergripande samarbetet mellan sjukhusundervisningens personal och förskoleundervisningens personal. Genom att tillhandahålla tjänster vid rätt tidpunkt i barnets egen förskolegrupp kan man förhindra att problem anhopas och stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen.

Utbildningsanordnaren ska tillsammans med den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns i ett yrkesövergripande samarbete komma överens om den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten och ordna det stöd för ordnande av förskoleundervisningen som är nödvändigt med tanke på övergången. Om utbildningsanordnaren är någon annan än barnets hemkommun under vårdperioden eller boningskommunen för ett barn som saknar hemkommun ska även barnets hemkommun eller boningskommun höras. När sjukhusundervisningen avslutas fortsätter barnet på det verksamhetsställe för förskoleundervisning till vilket barnet hörde före sjukhusundervisningen.

5.5.3. Övriga undervisningstjänster

Ett barn kan även få övriga undervisningstjänster i samband med förskoleundervisningen, om dessa behövs för att stödja barnets deltagande i förskoleundervisningen. Dessa övriga undervisningstjänster är avgiftsfria för barnet i likhet med tolknings och biträdestjänsterna samt hjälpmedlen. Utbildningsanordnaren bestämmer hur de övriga undervisningstjänsterna ska ordnas, och det ska fattas ett beslut enligt förvaltningslagen om ordnandet av tjänsterna.

5.5.4. Avvikande ordnande av barnets förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd

Förskoleundervisningen för ett barn kan ordnas delvis på ett annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning, om det är motiverat av skäl som har samband med barnets hälsotillstånd. Till exempel en kronisk sjukdom kan hindra eller försvåra barnets deltagande i förskolans undervisning. Det är inte möjligt att förkorta tiden för deltagande i förskoleundervisning eller att ordna förskoleundervisning på ett avvikande sätt utan ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning. Ett förvaltningsbeslut ska alltid fattas om avvikandet inte är tillfälligt eller litet.

Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att förskoleundervisningen ska ordnas på ett avvikande sätt. Ett beslut kan fattas endast av skäl som beror på barnets situation och har samband med barnets hälsotillstånd. Barnets hälsotillstånd bedöms av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården. För förvaltningsbeslutet behövs ett expertutlåtande om den situation som påverkar deltagandet i förskoleundervisningen. Utlåtandet ska fogas till vårdnadshavarens ansökan. Eftersom det är fråga om ett beslut som fattas av utbildningsanordnaren, ska den som fattar beslutet alltid bedöma barnets helhetssituation också pedagogiskt, det vill säga hur barnets rätt till förskoleundervisning möjliggörs. Beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning fattas alltid från fall till fall utifrån det enskilda barnets situation. Beslutet ska fattas med hänsyn till barnets bästa.

I beslutet om avvikande ordnande av förskoleundervisning ska det anges hur barnets förskoleundervisning avviker från vad som bestäms och/eller föreskrivs i lagen och förordningen om grundläggande utbildning och grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Beslutets giltighetstid ska framgå av beslutet. Ett beslut om avvikande ordnande av förskoleundervisning gäller för viss tid, högst ett läsår. Om den förskoleundervisning som barnet får understiger minimiantalet timmar i förskoleundervisningen, det vill säga 700 timmar, eller om beslutet gäller platsen för förskoleundervisning, ska man regelbundet bedöma om lösningen fungerar. Allt som bestäms i beslutet ska motiveras.

5.5.5. Inledande av den grundläggande utbildningen senare

Ett barn kan inleda den grundläggande utbildningen ett år senare om det är förenligt med barnets bästa. Vårdnadshavaren lämnar in en ansökan till utbildningsanordnaren om att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs. Till ansökan ska fogas en psykologisk och vid behov medicinsk utredning. Utbildningsanordnaren fattar ett positivt eller negativt förvaltningsbeslut. Beslutet ska motiveras och psykologiska och eventuella medicinska utredningar fogas till beslutet.

Ett förvaltningsbeslut om att inleda den grundläggande utbildningen senare än föreskrivet ska fattas endast av grundad anledning och efter noggrant övervägande. Ett beslut kan inte fattas till exempel med hänvisning till att man i den grundläggande utbildningen inte skulle ha möjlighet att tillgodose barnets behov av stöd för lärande och skolgång. Beslutet om att inleda den grundläggande utbildningen senare ska fattas innan barnet inleder den grundläggande utbildningen.

När ett barn har fått tillstånd att inleda den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, har barnet rätt att delta i förskoleundervisning ännu ett förskoleår

6. Elevvård

Se elevvårdsplan www.krs.fi

7. Bilagor

Från småbarnspedagogik till förskola

Namn: _____

Födelsedatum: _____



KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI

Mina mångsidiga kompetenser:

Barnet färglägger smilisen framför påståendet som hen tycker passar in på en

Grönt = mycket gult = ganska rött = lite

Förmåga att tänka och lära sig:



Jag är intresserad av att lära mig nya saker



Jag kan koncentrera mig



Jag tycker om att undersöka och utforska



Jag tycker om rörelse

Kulturell och kommunikativ kompetens:



Jag talar tydligt (fattas det något ljud, t.ex. R, S eller något annat?)



Jag kan min kommande förskolas språk



Jag kan uttrycka mina känslor och tankar i ord



Jag kan något annat språk än svenska

Vardagskompetens



Jag vågar smaka på nya smaker



Jag sköter min hygien själv (wc och handtvätt)



Jag sköter på- och avklädning själv

Jag blir glad av

Jag blir ledsen av

Multilitteracitet och digital kompetens



Jag är intresserad av bokstäver och siffror



Jag använder digitala hjälpmedel, t.ex. plattor (hur mycket och till vad?)

Förmåga att delta och påverka



Jag kan diskutera med andra



Jag kan leka med andra



Jag tar initiativ till lekar och aktiviteter



Jag kan följa regler i t.ex. spel och lekar



Jag kan be om hjälp när det behövs



Jag kan vänta på min tur

Vårdnadshavarna vill att förskolläraren ska veta att (intressen, rädslor, kamratrelationer, sjukdomar osv.)

Personalen inom småbarnspedagogiken vill att förskolan ska veta att

Barnet har behövt extra stöd (infon i barnets plan för småbarnspedagogiken och eventuella utlåtanden bifogas)

Ort och datum: _____

Underskrifter

Barnet _____

Vårdnadshavare _____

Personalen inom småbarnspedagogik

Från förskola till skola

Namn: _____

Födelsedatum: _____

Förskollärare: _____



KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI

Förskollärarens tankar om barnet

1 = dåligt

5 = mycket bra

1 2 3 4 5

Kan koncentrera sig på sina uppgifter och slutföra dem					
Minns muntliga instruktioner och följer dem					
Godkänner och följer gemensamma regler					
Kan berätta, fråga och be om hjälp					
Orkar vänta på sin tur					
Klarar av nya situationer					
Klarar av besvikelser					
Kan samarbeta och jobba i grupp					
Känner igen bokstäver					
Kan siffrorna 0–12, mängder och ordningstal					
Kommentar:					
Visar intresse för att läsa och skriva					
Kan rimma, särskilja ord och ljud					
Kommentar:					

Kommentarer:

Vårdnadshavarnas tankar om barnet:

Styrkor och förmågor:

Vi vill att barnets lärare ska veta att (intressen, rädslor, kamratrelationer, allergier, sjukdomar osv.):

	JA	NEJ
Barnet har fått gruppbaserat eller individanpassat stöd i förskolan		
Om ja, angående vad: _____	☐	☐

Barnet har en egen plan för lärande (EP) som följer med till skolan	☐	☐
Barnet har en individuell plan för lärandet (IP) som följer med till skolan	☐	☐
Vårdnadshavarna ger samtycke till att barnets uppgifter får ges från förskolan till skolan och att barnets ärenden får tas upp i skolans elevvårdsgrupp (lärare, skolhälsovårdare, kurator och psykolog)	☐	☐

Ort och datum _____

Vårdnadshavarnas underskrifter:

Förskollärarens underskrift:



HÖRANDEBLANKETT GÄLLANDE STÖD

Förvaltningslag 34 §

Lag om småbarnspedagogik 15 a-e §

Lag om grundläggande utbildning 17, 25–26 §

1 DELGIVNING TILL PART AV HÖRANDE- TILLFÄLLE	☐ Delgetts via Prion, ☐ Överlämnats till parten i pappersform,		Datum för hörande: (dd.mm.åååå)
2 BARNETS GRUND- UPPGIFTER	Efternamn	Förnamn	
	Personsignum	Telefon	
	Näradress	Postnummer och -anstalt	
3 VÅRDNADS- HAVARENS UPPGIFTER	Vårdnadshavare	Telefon	
	Näradress (om annan än barnets)	Postnummer och -anstalt	
	Vårdnadshavare	Telefon	
	Näradress (om annan än barnets)	Postnummer och -anstalt	
4 HÖRANDE- TILLFÄLLET GÄLLER	Kompletterande småbarnspedagogik ☐ Stödtjänst (allmänt stöd) ☐ Intensifierat stöd – inledning/uppdatering ☐ Intensifierat stöd – avslutning ☐ Särskilt stöd – inledning/uppdatering ☐ Särskilt stöd – avslutning ☐ Anvisning av småbarnspedagogisk-/förskoleundervisningsenhet Förskoleundervisning ☐ Gruppbaserat stöd – inledning/uppdatering ☐ Gruppbaserat stöd – avslutning ☐ Individanpassat stöd – inledning/uppdatering ☐ Individanpassat stöd – avslutning		



KRISTINESTAD
KRISTIIINANKAUPUNKI

5 STÖD- ARRANGE- MANG OCH STÖDFORMER SOM ANSÖKS	☐ Förskolan eller ☐ kompletterande småbarnspedagogik 15 b § ☐ Allmänt stöd, stödtjänst ☐ Intensifierat stöd ☐ Särskilt stöd ☐ Gruppbaserat stöd (behöver EJ förvaltningsbeslut) ☐ Individanpassat stöd 15 c § Stödtjänster: ☐ Konsultation och/eller undervisning av speciallärare inom småbarnspedagogik ☐ Tolkings- och/eller assistenttjänst ☐ Hjälpmedel (hjälpmedel gällande barnets kommunikation, syn, hörsel eller annat fysiskt behov) ☐ Annat: ☐ Pedagogiska stödformer: ☐ Smågrupper i verksamheten ☐ Interaktions- och kommunikationsmetoder (tecken, bilder och tekniska lösningar) ☐ Lösningar som hänför sig till lärmiljön ☐ Lösningar som hänför sig till strukturen och dagsrytmen inom småbarnspedagogiken ☐ Nödvändiga specialpedagogiska metoder ☐ Tillvägagångssätt hur barnet blir en del av gruppens verksamhet (inklusion) ☐ Annat: ☐ Strukturella stödformer: ☐ Små- eller specialgrupp ☐ Förminskning av barngruppen ☐ Gruppassistenta ☐ Personlig assistent ☐ Annat: ☐ Vårdiriktade stödformer:
6 BILAGOR	☐ Barnets plan för småbarnspedagogik ☐ Barnets plan för förskoleundervisning och kompletterande småbarnspedagogik ☐ Läkemedelsplan ☐ Expertutlåtande, vilket ☐ Annat utlåtande, vad?



KRISTINESTAD
KRISTIINANKAUPUNKI

7 HÖRANDET AV VÄRDNADS- HAVARE OCH BARNET ORDNAS AV	Namn, tjänsteförhållande och telefonnummer		Datum för hörande (dd.mm.åååå)
	Hörande av barnet		
	☐ Barnet har hörts i samband med vårdnadshavarnas hörande		
	☐ Barnet har hörts av vårdnadshavarna		
8 VÄRDNADS- HAVARENS UNDERSKRIFT	☐ Barnet har hörts av personalen vid den småbarnspedagogiska avdelningen		
	Vårdnadshavarnas åsikt:		
	Barnets åsikt:		
	☐ Barnets stödbehov och arrangemang som gäller ordnandet av småbarnspedagogiken/den kompletterande småbarnspedagogiken har diskuterats med mig och jag har framfört mina synpunkter.		
	Vårdnadshavarens underskrift och namnförtydligande		Datum
	Vårdnadshavarens underskrift och namnförtydligande		Datum
9 UNDERSKRIFT AV PERSONEN SOM UTFÖRT HÖRANDET	Underskrift och namnförtydligande		Datum
10 MOTTAGANDE AV BESLUTS- FATTARE	Underskrift och namnförtydligande		Datum